

PEDAGOGISK VEILEDER

FOR BARNEHAGE OG SKOLE

Marta Mboka Tveit

Malin Fjellvoll Andreassen

KRUSSEDULLEHÅR

AKTIVITETER
SAMTALER
REFLEKSJONER
OG KOPIORIGINALER

UTFORSK, FORSTÅ OG HANDLE SAMMEN
— FOR ET BEDRE FELLESSKAP

Bedre
VI
FORLAG

En smakebit av Krussedullehår

Hvordan kan en fortelling åpne for samtaler om hår, identitet, kroppslige grenser og tilhørighet? Her får dere et gratis utdrag av den pedagogiske veilederen til Krussedullehår, laget for barnehage og småskole.

Prøv en aktivitet med barna, utforsk konkrete råd til pedagogen og få et innblikk i ressursene som følger den komplette veilederen. Smakebiten viser hvordan boka kan bli et utgangspunkt for samtaler, lek og refleksjon i personalgruppen.

Fra fortelling til praksis

Boka åpner for undring og samtale. Veilederen gir pedagogisk støtte og progresjon. Den digitale ressursbanken samler kopioriginaler og arbeidsark, mens refleksjonsverktøyene hjelper personalet med å utvikle egen praksis.

Om boka

Krussedullehår er skrevet av Marta Mboka Tveit og illustrert av Malin Fjeldvoll Andreassen. Fortellingen handler om et barn som opplever at håret hennes skiller seg fra håret til mange av de andre barna rundt henne.

De andre spør om håret og ønsker å ta på det. Barnet møter også kommentarer om hvilket hår som passer i ulike sammenhenger. Men håret rommer mer enn andres blikk: Det blir en sommersky, en tankevev, en glitrende krone og en drømmefanger.

Fortellingen åpner for samtaler om hvem som får definere oss, hvem som bestemmer over kroppen vår, og hvordan alle kan oppleve å høre til.

Dette får dere i denne smakebiten

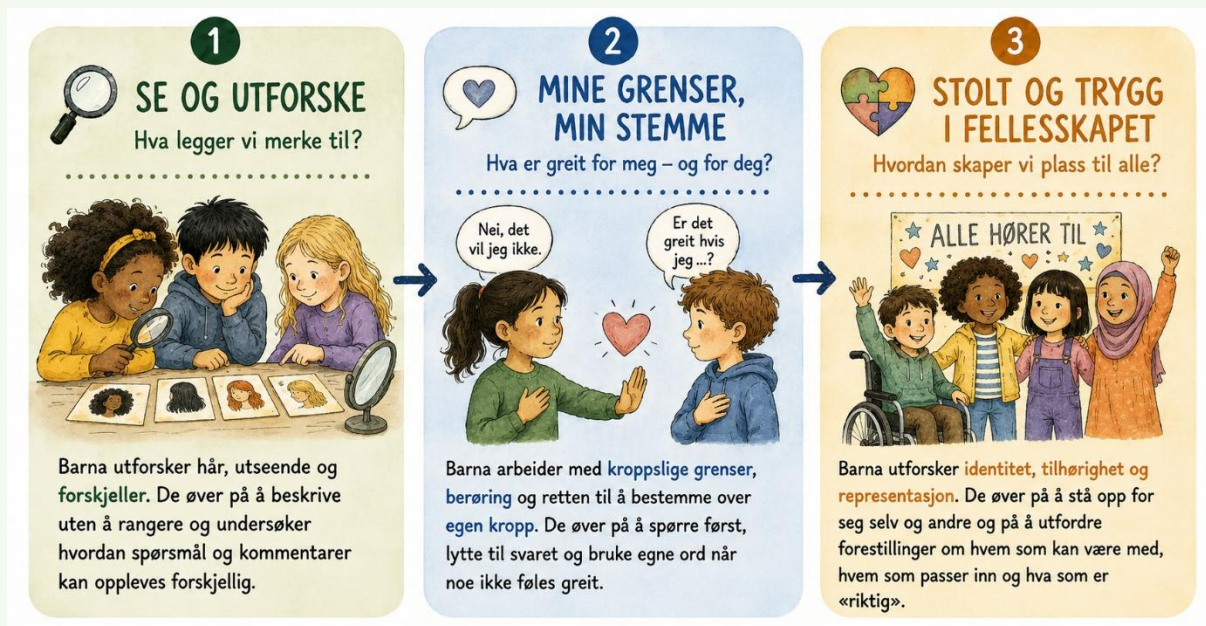
- En oversikt over innholdet i den komplette veilederen.
- Én aktivitet der barna øver på å spørre før berøring og respektere svaret.
- Seks pedagogiske prinsipper som støtter arbeidet med barna.
- En kopioriginal som kan lastes ned og brukes sammen med barnegruppen.

Innhold i den komplette veilederen (sidetallene viser til fullversjonen)

Veilederens formål og bruk.....	3
Fra nysgjerrighet til trygg identitet.....	3
Slik bruker du veilederen	4
Om boka.....	5
Hår, identitet og tilhørighet	5
Seks pedagogiske prinsipper.....	5
Før dere leser – pedagogisk refleksjon	6
Aktiviteter.....	7
Del 1 Se og utforske	7
Aktivitet 1 – Hår på mange måter	7
Aktivitet 2- ord om utseende	8
Aktivitet 3 – Når mange spør om det sammen	8
Del 2 Mine grenser, min stemme	9
Aktivitet 4- Spør først, lytt og respekter	9
Aktivitet 5- Hvem kan være hva?.....	10
DEL 3 – Stolt og trygg i fellesslaget.....	11
Aktivitet 6 – Håret mitt forteller.....	11
Aktivitet 7 – Slik vil vi ha det hos oss.....	12
Når barn kommenterer utseende og forskjeller.....	13
Handlingskompetanse – fra å vite til å gjøre	13
Samarbeid med hjemmet	14
Fra fortelling til hverdagspraksis	14
Kopioriginaler.....	14
REFLEKSJONSSKJEMA.....	21
FRA REFLEKSJON TIL HANDLING.....	23

Fra nysgjerrighet til trygg identitet

Veilederen følger en pedagogisk progresjon i tre deler:

Slik bruker du veilederen

Les gjerne fortellingen i deler og stopp ved situasjoner som inviterer til samtale. La barna først beskrive og undre seg før den voksne forklarer eller vurderer.

Bruk åpne spørsmål:

- Hva tror du barnet tenker nå?
- Hvordan tror du det kjennes?
- Hva kunne de andre barna sagt eller gjort?
- Hvem bestemmer over kroppen og håret ditt?
- Kan mennesker være norske på forskjellige måter?

La barna uttrykke seg gjennom samtale, tegning, bevegelse, rollelek og skapende aktiviteter.

Viktig: Ikke gjør enkeltbarn til representanter for en hårtype, hudfarge, kultur eller bakgrunn. Barn skal selv få velge om de ønsker å dele egne erfaringer.

Prøv ut en av aktivitetene i veilederen

DEL 2

MINE GRENSER, MIN STEMME

Kropp, berøring og retten til å si ja og nei

Når barna i boka spør om de får ta på håret, åpner fortellingen for samtaler om kroppslige grenser og retten til å bestemme over egen kropp.

Aktivitet 4 – «Spør først, lytt og respekter»

Læringsmål

Barna skal forstå at alle bestemmer over egen kropp, og øve på å spørre før de berører andre og respektere svaret de får.

Gjennomføring

Ta utgangspunkt i situasjonen i boka der barna spør om de får ta på håret. Introduiser tre enkle prinsipper:

SPØR FØRST → LYTT TIL SVARET → RESPEKTER SVARET

Øv gjennom korte rollespill:

«Kan jeg gi deg en klem?»

«Kan jeg ta på håret ditt?»

«Kan jeg holde deg i hånden?»

La barna bytte på å spørre og svare, og øve på å respektere både ja og nei.

Husk! Vi kan alltid ombestemme oss.
Et nei er nok.

Fra fortellingen til hverdagen

Hva kan du si når noe ikke føles greit?

«Nei.» – «Stopp.» – «Jeg vil ikke.»

SAMTALE

- Hvorfor spør vi før vi tar på andre?
- Må vi alltid si ja?
- Hva gjør vi når noen sier nei?
- Kan vi ombestemme oss?

REFLEKSJON for pedagogen

- Respekterer vi barns nei – også i små hverdagssituasjoner?
- Lærer vi barna at hår også er en del av kroppen?
- Unngår vi å be barn forklare eller forsvare grensene sine?

VIDERE ARBEID

- Øv sammen:
«Kan jeg?» → «Nei.» → «Ok.»
- La barna øve på både å sette en grense og respektere andres grenser.
- **HUSK:** Et nei trenger ingen forklaring.

Ressurser til pedagogen

Seks pedagogiske prinsipper

1. **Ikke gjør forskjeller usynlige:** Barn ser forskjeller. Hjelp dem å sette respektfulle ord på det de ser.
2. **Skill mellom nysgjerrighet og retten til privatliv:** Det er lov å lure på noe. Det betyr ikke at andre må svare, forklare eller la deg ta på dem.
3. **Spør før du berører:** Hår er en del av kroppen. Barn skal erfare at de kan si både ja og nei til berøring.
4. **Snakk om effekt – ikke bare intensjon:** En kommentar kan gjøre vondt selv om den som sa den «bare lurte» eller mente det som en spøk.
5. **Utvid forestillingen om hvem som hører til:** Det finnes ikke én bestemt måte å se norsk ut på, ha norsk hår på eller delta i norske tradisjoner på.
6. **Bygg stolthet – ikke bare toleranse:** Målet er ikke bare at barn skal akseptere forskjeller hos andre. Alle barn skal få erfare at deres eget utseende, historie og identitet har en naturlig plass i fellesskapet.

Kopioriginaler

Kopioriginaler til Krussedullehår

Til samtaler, tegning og lek

HÅR PÅ MANGE MÅTER

Hår kommer i mange farger, former og størrelser. Hva slags hår har du? Hva slags hår har bilen du? La oss se og tenke sammen!

TEGN DEG SELV!

Skil deg ut et uttrykk som du liker best.

SPØR FØRST - LYTT TIL SVARET

Alle bestemmer over sin egen kropp. Vi spør først - og vi lytter til svaret.

THE TRIN SOM HELPER OSS

- SPØR** (Is det godt? Er det bra?)
- LYTT** (JA, NEI, VET IKKE)
- RESPEKTER** (Jeg har et valg over min egen kropp. Jeg bestemmer over min egen kropp.)

PRAKTISER I HVERDAGEN

- Si enkle ord.
- Ta på håret.
- Vær med i lek.

MINE GRENSER

Hva gjør jeg når jeg ikke liker noe? Hva gjør jeg når jeg ikke vil?

Min kropp - mine grenser

Alle har rett til å bestemme over sin egen kropp. Følelser og legning.

Dette føles GRET for meg

Ta på eller skriv her:

Dette føles IKKE GRET for meg

Ta på eller skriv her:

Hva kan jeg gjøre hvis noe ikke føles godt?

SI STOPP **SI NEI** **Gå bort** **Ha en voksen**

Viktige ord som jeg kan bruke med:

Hva sier ordene våre?

Fra Krussedullehår

Ord kan være forstyrrende. Noen ord er gode, noen ord er dårlige. Noen ord er spennende - vi vil finne ut mer. Hvilket ord er det? Sett kryss.

OBSERVASJON	Jeg ser.	Jeg mener.	Jeg tror.
Håret ditt er så høyt!	☐	☐	☐
Håret ditt er fint!	☐	☐	☐
Får jeg ha på håret ditt?	☐	☐	☐
Hvorfor har du perler i håret?	☐	☐	☐
Du er dum.	☐	☐	☐

Hvilke ord gjør andre glade og gode? Hvilke ord gjør andre lei og dårlige?

Hvem kan ha hvilke roller?

Velg hvem som får hvilke roller. Det finnes ikke riktige eller gale svar. Alle valg er interessante!

PERSONLIGHEIT - KJØP

TIPS TIL DEG SOM VOKSEN

Overveier du å kommentere barns utseende? Husk å spørre barnet om de vil ha kommentarer. Husk å spørre barnet om de vil ha kommentarer. Husk å spørre barnet om de vil ha kommentarer.

VIKTIG: Håret er ikke å finne ut hvem som er en bestemt rolle. Håret er ikke å finne ut hvem som er en bestemt rolle. Håret er ikke å finne ut hvem som er en bestemt rolle.

Verktøy for pedagogen

Krussedullehår

REFLEKSJONSSKJEMA

Identitet, kropp og tilhørighet

FORMÅL Bruk skjemaet individuelt eller sammen i personalgruppen. Undersøk hvordan praksisen påvirker barns mulighet til å være seg selv, sette grenser og oppleve tilhørighet. Målet er ikke riktige svar, men bevissthet og utvikling.

REFLEKSJONSPRØB	JA	DELVIS	NEI	REFLEKSJON / TILTAK
IDENTITET OG REPRESENTASJON				
Kan barna møte mennesker, familier, kropp, hårtyp, hudfarge og uttrykk som spiller mangfoldet i samfunnet?	☐	☐	☐	
Får barn uttrykke hvem de er uten at enkelte trekk ved identiteten deres blir gjort til noe «annenledes» eller eksotisk?	☐	☐	☐	
Utfordrer vi forestillinger om hvem som «passer» til bestemte roller, aktiviteter eller fellesskap?	☐	☐	☐	
KROPP OG GRENSER				
Lærer barna at de bestemmer over egen kropp og kan si ja, nei eller ønske seg?	☐	☐	☐	
Respekterer vi voksne barns kroppslige grenser i hverdagsituasjoner?	☐	☐	☐	
Hjelper vi barna med språk for å spørre, si fra og respektere andres grenser?	☐	☐	☐	
SPRÅK OG HOLDNINGER				
Er vi oppmerksomme på hvordan barn kommenterer hår, hud, kropp, klær eller andre sider ved utseendet?	☐	☐	☐	
Hjelper vi barna med å skille mellom å beskrive, vurdere og være nysgjerrig?	☐	☐	☐	
Griper vi inn når kommentarer, humor eller kallekall kan oppleves sårende eller ekskluderende?	☐	☐	☐	
TILHØRIGHET OG DELTAKELSE				
Har alle barn muligheter til å delta og få betydningsfulle roller i lek og aktiviteter?	☐	☐	☐	
Legger vi merke til hvem som ofte får bestemme, hvem som følger etter - og hvem som blir stående utenfor?	☐	☐	☐	

FRA REFLEKSJON TIL HANDLING

Fra innsikt til konkret utviklingsarbeid

FORMÅL Bruk skjemaet etter refleksjon i personalgruppen. Velg ett utviklingsområde om gangen, beskriv hva dere ønsker å endre, og aural hvordan tiltaket skal prøves ut og følges opp.

- HVA HAR VI LAGT MERKE TIL?**

Hva viser refleksjonen vår? Beskriv kort en situasjon, et mønster eller en praksis vi ønsker å se nærmere på.
- HVA ØNSKER VI Å UTVIKLE?**

Hva ønsker vi skal bli annenledes eller bedre for barna?
- HVA SKAL VI GJØRE?**

Beskriv ett eller flere konkrete tiltak vi skal prøve i praksis.

PEDAGOGISK VEILEDER

KRUSSEDULLEHÅR

Utforsk, forstå og handle sammen
– for et bedre fellesskap.

Denne veilederen gir barnehage og skole
praktiske aktiviteter, samtaleopplegg,
refleksjoner og kopioriginaler som hjelper
barn å utforske identitet, kropp, hår og mangfold
– med respekt, nysgjerrighet og empati.

Et verktøy for å skape rom for gode samtaler,
styrke tilhørighet og utvikle et inkluderende
fellesskap der alle får være seg selv.

INNHold:

- ★ AKTIVITETER OG SAMTALER
- ★ REFLEKSJONER FOR PEDAGOGER
- ★ KOPIORIGINALER
- ★ FRA REFLEKSJON TIL HANDLING

